

Posudek bakalářské práce Olgy Kalinové
Les différences sémantiques dans l'emploi du gérondif et du participe présent en français
(Ústav románských studií, FF UK v Praze, 2013, 95 pp. + 10 pp. příloh)

Obsah. Bakalářská práce se věnuje rozdílu mezi dvěma francouzskými slovesnými formami – gerundiem a přítomným přičestím –, které mají některé společné formální i funkční rysy. V teoretické části jsou popsány morfologické, syntaktické a sémantické vlastnosti těchto forem, a to s použitím obecně gramatické literatury i úžeji zaměřených studií (Halmøy, Kleiber, Nádvorníková, Kindt). Gerundium je charakterizováno jako čistě adverbialní forma, zatímco přičestí přítomné (i přes částečně adverbialní vlastnosti) je řazeno do blízkosti adjektiva. Autorka dále vymezuje pole svého empirického výzkumu (funkce volného přívlastku, v němž oba tvary za určitých okolností mohou komutovat) a uvádí hypotézu záměrnosti (S. Kindt) jakožto rozlišujícího sémantického kritéria. Podle této hypotézy by GER mělo mít těsnější sémantickou vazbu na proces vyjádřený predikací, zatímco PPR by vyjadřovalo spíše okolnost nebo stálou vlastnost. V empirické části zkoumá autorka nejprve korpus Frantext (četnost obou forem u sloves s inherentně specifikovanou intencionalitou), který však neposkytuje přesvědčivé potvrzení hypotézy. Dále popisuje originální dotazník, v němž klade 35 testovaným osobám dva typy otázek (přijatelnost vět obsahujících GER, resp. PPR, a vnímaný stupeň záměrnosti v tomto typu vět). První část potvrzuje hypotézu záměrnosti na 65 %, druhá část vede k závěru, že pocit záměrnosti je sice vyšší u GER, avšak PPR není hodnoceno jako nezáměrné.

Struktura a metodologie. Práce má logickou strukturu a je podložena relevantními zdroji. Z textu je patrné, že autorka dostatečně pronikla do odborné literatury k tomuto netriviálnímu tématu (velmi podrobný je např. rozbor sémantické interpretace obou studovaných forem v části I.3) a místy se neobává stavět k ní kriticky (např. na str. 17). Na některých místech by bylo vhodné uvádět více příkladů (např. na str. 17 při tvrzení, že GER závisí na V a PPR na N – důležitý syntaktický test koordinací je třeba ilustrovat; totéž na str. 40). Metodologie obou částí empirického výzkumu je invenční; rozvaha k dotazníku na str. 50–52 svědčí o komplexním a racionálním přístupu k věci. Na str. 54 a dále by bylo vhodné zkoumaná slovesa prezentovat formou tabulky nebo grafu. 10 % respondentů, jejichž mateřským jazykem není francouzština, by bylo vhodné ze souboru dat vyloučit.

Formální a jazyková stránka. Práce má přehlednou strukturu a je psána velmi dobrou, stylisticky bohatou francouzštinou. Tyto nesporné kvality pravda místy vedou k určité opisnosti a repetitivnosti – při sevřenějším stylu by rozsah práce mohl být bližší obvyklé normě. Na str. 97 a 103 se některé části příloh dublují s vlastním textem práce. V textu lze místy narazit na gramatické či lexikální problémy (které však nic nemění na celkově výborné úrovni textu): str. 2 – *Le français représente donc le langage exceptionnel dans lequel ces deux formes différentes existent...*; str. 6 – *aucune étude n'aït parvenue à cette systématisation*; str. 9 – *il s'agit donc de la forme variable*; str. 13 – *soutenant*; str. 13 – *celui-ci représente la forme grammaticale indépendante du PPR*; str. 14 – *recevoir de compléments*; str. 21 – *nous vous proposons le graphique suivant*; str. 22 – *le GER et le PPR présentent tous les deux les formes verbales*; str. 35 – *il est donc qualifié polysémique*; str. 37 – *en utilisant le PPR, il n'y existe aucun lien intentionnel* (je zajímavé, že toto použití gerundia na hranici gramatičnosti souvisí s řešenou tematikou); str. 41 – *nous ne prendons pas*; str. 44 – *un tout autre travail rien que simplement analyser le corpus*; str. 50 – *ces facteurs peuvent de manière considérable changer*; str. 65 – *le verbe était choisi*; str. 74 – *la taille... a été respecté*; str. 85 – *il s'intègre*; str. 98 – *quelle choisiriez-vous?*

Konkrétní připomínky k textu a náměty k obhajobě:

- Str. 8 – Tvrzení, že GER a PPR jsou morfologicky neměnné formy, je třeba částečně zpřesnit (některé jejich tvary totiž neměnné nejsou), totéž tvrzení neplatí zejména u participe passé composé (str. 9 dole).
- Str. 8 – *Aperçu synchronique* má být *diachronique*.
- Str. 15 – Pasivum je nevhodně označeno za „mode“.
- Str. 17 – Druhý odstavec je rozporný – uvádí se v něm „le PPR se rattache à un noyau nominal“ a dále „il ne peut être rattaché à aucun constituant de la phrase“.

- Str. 19 – Tabulka 1 je důležitou částí výkladu, bylo by vhodné začlenit ji do textu. Kategorie „attribut de l’objet“ obsahuje příklad *Je trouvai le pasteur agonisant...* – v čem se liší od příkladu *Émile a rencontré Léa sortant...*? U prvního případu lze rovněž (se změnou smyslu) nahradit přičestí gerundiem.
- Str. 20, poznámka 43 – Tvrzení, že Grevisse neuvádí u přičestí přítomného funkci volného přívlastku, není pravdivé (vydání 1993, např. § 885). Z textu není jasné, zda jde o tvrzení O. Kalinové, nebo O. Halmøy.
- Str. 22 – Tvrzení, že PPR není schopno vyjadřovat trvalou vlastnost N, je v částečném rozporu se zjištěním (str. 86), že PPR na rozdíl od GER může vyjadřovat přirozenou (a tudíž trvalou) vlastnost.
- Str. 30: Tvrzení, že PPR je nezávisle na své pozici ve větě vždy rematické, zřejmě neobstojí (*Ne sachant quoi faire, il..., Ayant fini son verre, il...*).
- Str. 54 – Je zkoumání tvarů (*en*) *essayant/voulant/tendant* omezeno na syntaktickou pozici volného přívlastku, nebo zahrnuje i další pozice?
- Str. 55 – Je možné, že nízký výskyt tvaru *en tentant* je dán jeho nelibozvučností (korpus je složen z literárních textů).
- Str. 64 – Slova *avant, devant, tant* aj. jsou nevhodně řazena mezi gramatikalizované formy PPR/GER.
- Str. 80 – Očekávání 90% potvrzení hypotézy je neobvyklé.
- Str. 85 – Chybí souhrnné údaje k vyhodnocení GER a PPR.
- Str. 86 – Jeden z výrazných rysů GER, jímž je neschopnost vyjadřovat stálou vlastnost, je poprvé zmíněn až v rozboru výsledků.
- Str. 89 – GER je charakterizováno jako tvar s těsnější vazbou na sloveso; toto je v určitém rozporu s běžným chápáním tohoto typu příslovečného určení (vazba na celou predikaci).
- Str. 98 – Orientační údaje (*#F* apod.), které slouží výzkumníkovi, by neměly být v dotazníku uváděny, protože mohou mást zkoumané osoby.
- Str. 101 – 60 % „bilingvních“ respondentů je zavádějící údaj.

Závěr. O. Kalinová zpracovala zvolené téma s využitím poznatků získaných během studia, ale zejména samostatným studiem literatury. Pomocí invenční metodologie dospěla k zajímavým (byť ne jednoznačným) závěrům. Text podle mého názoru v několika ohledech výrazně přesahuje standardy bakalářské práce. Množství výše uvedených poznámek tak poukazuje na obtížnost a zajímavost tématu spíše než na slabiny textu. Práci doporučuji k obhajobě a navrhuji klasifikaci známkou *výborně*.

1. 9. 2013, Tomáš Duběda